

Преузето са православног сајта: www.lazarica.org.yu

Митрополит Јован (Зизијулас)

АУТОРИТЕТ БИБЛИЈЕ

I

1. Иза савремене кризе ауторитета, кризе која је такође допрла и до области религије и Цркве, налази се једно схватања ауторитета које је за ту кризу одговорно. Све класичне дефиниције ауторитета заснивају се на латинској идеји о *auctoritas* и имају сличне карактеристике: све оне претпо-стављају ауторитет као један спољашњи захтев за послушношћу. Тај захтев је спољашњи у смислу да он пред-ставља једну објективну стварност која себе поставља изнад субјекта. Тај захтев, дакле, долази од једног објективизираниог бића или принципа или вредности који могу да не буду истоветни са личносним бићем, али који пре свега представљају једну објективизирану стварност по себи. Захтев може бити за делимичном или потпуном послушношћу /подчињавањем/, зависно од степена у коме се намеће човеку. Тај се захтев обично изражава у јуридичкој форми, која се састоји или од тражења послушности извесним наредбама које се морају испунити, или од тражења спремности за потпуно покорвање њима.

Захтев може бити постављен са различитим образло-жењима, како би био препознат као «ауторитативан» а не као «тоталитаран». Он може бити оправдаван различитим разло-зима, било природним (нпр. мајчински или очински ауторитет због рађања) или моралним (нпр. супериорни морални квали-тети, веће знање, богатије искуство, итд), или чак утилитари-стичким (нпр. неопходност организовања друштвеног живота, постизање одређене сврхе, итд.). Такође може бити правдан неком врстом вере која чак слепо одбацује разум гушењем свих разумских способности у човеку, или а posteriori тражи подршку разума, чија вредност зависи од сме те вере.

2. Овај објективни захтев за послушношћу, у људској егзистенцији не мора да буде доживљен као некакав «тирански фактор». У ствари, он је добродошао човеку јер одговара његовој потреби за сигурношћу и нуди му критеријум и гаранције у његовој потрази за правилним избором која се /потрага/ након пада креће у дијалектици добра и зла. Ово искушење да се, ради сигурности, ослони на неку објективну стварност у оквиру твар-ног, обележило је религиозни живот човека, како у паганизму тако и у историји Израиља.. У првом случају елементи природног људског разума служили су као таква објективна ауторитативна стварност, док је у другом случају то покушано кроз погрешно схватање «знакова» Божијег присуства или јемстава или завета, као каквих «уговора» или чак као «награде» за испуњење неке правичности (уп. Књ. о Јову). Исто искушење је продрло чак и у хришћанску теологију која је заменила светске са «хришћанским» критеријумима за напредак и објективизирала Бога, чија суштина је схваћена као постојање савршених и идеалних особина.

3. Подчињавање једном таквом ојективизираним ауторитету, које је добродошло палом човеку, почело је да представља изазов људској слободи.

Отуда је не само паганизам, већ и Закон дат од Бога схваћен као «робовање» (Рим 7, 25; Гал 4, 8-11, итд). Тражећи сигурност човек је себе учинио робом објективних ауторитета. У историји ипак постоје моменти када је тај јарам постајао за њега несносно тежак. У тим тренуцима, овакво /погрешно/ схватање ауторитета задобија смртоносне ударце («нема никаквог ауторитета»). Међутим, историја показује да је у тим случајевима постојао захтев пре свега за променом ауторитета (Монархија се замењује демократском државом, Црквене догме просвећеним разумом, итд). Свет објеката је сувише угодан да би био одбачен, и ради тога су развијени ефикасни начини само-одбране, којима може бити изолована, морално или физички, свака претња «ауторитету», тако да се стиче утисак да само нихилизам може бити алтернатива овој објективизираној конструкцији. Овакво пак схватање не решава проблем који објективизирани ауторитет ставља пред људску слободу. Суђено је овом проблему да се јавља изнова и изнова, јер је промена објективизираним ауторитета само промена господара.

II

Христос је дошао да ослободи човека, и у светлу слободе које му је даровао, целокупан проблем ауторитета добија нову перспективу. Основни значај ове промене налази се у померању питања са објективизираним дијалектичким нивоом, што је резултат пада, на ниво заједнице.

1. У теологији је Бог био представљен као онај који дела иза сцене. Истина је свакако да Бог, хришћански Бог није деловао сасвим иза сцене историје. Он је дубоко и егзистенцијално постао умешан у њу. Овај егзистенцијални улазак Бога у људску историју померио је питање Његовог ауторитета са објективног онтолошког нивоа на ниво егзистенције. Уместо да буде један објективни ауторитет који говори, дела и наређује «ауторитативно» из свог сопственог самоодређеног бића, Он је постао учесник у судбини човека до саме смрти.

Тај егзистенцијални улазак подразумева један ауторитет који више није *auctoritas*. Овакав ауторитет не долази више од бића или од објективно схваћеног принципа, већ извири из односа у најдубљем егзистенцијалном значењу те речи. Тај ауторитет

може бити назван ауторитетом љубави, ако под љубављу не подразумевамо моралну или сентименталну категорију, већ једно *ekstasi* (упореди Хајдигерово *ek-sistieren*) тј. Излажење из самог себе ради уласка у личносну заједницу. У овом случају ауторитативни елемент лежи у чињеници да ова заједница потврђује присуство другог као једну егзистенцијалну неопходност – «ја» може да постоји као личност само због тога што тамо постоји «ти». Овај ауторитет који је одређен снагом очигледног егзистенцијалног присуства «намеће» себе изнутра као својеврсну потврду аутентичне егзистенције. То је ауторитет као аутентичност. У овом контексту све тврдње, структуре и форме израза немају ауторитет по себи. Историјски релативизам је њихова вера и не могу, у циљу подчињавања, бити преокренуте у објективне исказе.

Сам Бог је, учествујући у Христу у нашој егзистенцији, учинио немогућим да Га схватимо као *auctoritas* тј. као захтевање послушности које долази изван наше егзистенције. Он је ауторитет само у том смислу да учествујући личносно у нашој егзистенцији, тј. као Логос а не као Бог (јер би ово друго сугерисало једну објективну онтолошку стварност на нивоу «природе») дозвољава нам да заједничаримо са Њим и тако своју личну егзистенцију учинимо аутентичном. Да поједноставимо, све ово просто значи да за хришћане Бог у себи нема ауторитета. Он постаје ауторитет само у Христу.

2. Али за човека, једино Духом Светим може Христос бити један егзистенцијални ауторитет: «Нико не може рећи Исус је Господ (тј. препознати Његов ауторитет) осим Духом Светим» (1. Кор 12, 3). Ово значи много више до само помоћ коју Дух Свети даје човеку тако да он може у свом животу препознати Христово Господство. Дух Свети је повезан са самим кореном остварења Христовог Божанског личносног уласка у нашу егзистенцију, јер је Он делао приликом самог оваплоћења, крштења и читаве службе Христове (Мт 1, 18-20; Мк 1, 10; Лк 1, 35; 4, 18; итд). Дакле, наша заједница са Богом у Христу такође је и заједница у Духу Светоме, и у последњој анализи, Христов егзистенцијални ауторитет, који је аутентична потврда наше егзистенције као деце Божије, је у исто време ауторитет и Оца и Сина и Светога Духа.

3. Тврдња да Дух Свети, Христово Господство или ауторитет чини за нас егзистенцијалним, носи важну импликацију за наше разумевање «ауторитета». Основна грешка коју је теологија направила – грешка која се налази у целокупном њеном развоју – била је заборављање да је Дух Свети основа љубави и да гдегод Он «дише», Он не ствара добре хришћанске индивидуе већ ствара личности у заједници са Богом и једних са другима тј. Он ствара заједницу. Из овога произилази темељна и необорива истина да Дух дела само у Цркви, заједници *par excellence*, Телу Христовом, и да сви духовни дарови, као што је инспирација, благодат, служба итд. Не могу бити схваћени као нешто што поседује индивидуа, већ могу постојати само у личностима у заједници, тј. у контексту црквене заједнице.

Тако је и тврдња Апостола Павла да се Господство Христово, тј. Његов ауторитет може само у Духу препознати, само други начин да се каже да је Божански

ауторитет у Христу ауторитет само у релативном смислу, тј. само за крштене особе. Овде се не може разумети објективни ауторитет као такав. Рећи да је Бог ауторитет, а не рећи за кога је Он то, тј. објективизирати Божански ауторитет, могуће је само као логичка тврдња али не и као егзистенцијална реалност. Црква као заједница крштених личности није сачињена од извесног броја индивидуа које исповедају један објективни Божански ауторитет. Она је у ствари заједница која тај ауторитет чини постојећим. Давањем напретка овој заједници, Дух Свети ствара ту личносну заједницу са Божијом личносном егзистенцијом (то је заједница која је учинила могућим да се благодари започињању Његовог уласка у нашу егзистенцију) која остварује Божји ауторитет и Господство у нашем животу.

4. У једном таквом схватању ауторитета, сви «ауторитети» унутар Цркве који тврде да представљају Божански ауторитет, престају да буду објективни, ауторитативни системи сами по себи и постају ауторитативни само унутар контекста заједнице. Неки примери могу бити од користи пре него што посебну пажњу посветимо питању ауторитета Библије.

Структура Цркве, које год «ауторитете» да обухвата, не може да прихвати могућност ауторитета који би био изван или изнад заједнице. Црква не може бити организована по угледу на секуларне организације и не може ради «успешности» уводити објективни ауторитет који ће, пре или касније, бити доживљен као јарам, и такође од стране човека бити одбачен. Њена организација мора бити одраз Божанске заједнице са човеком у Христу, и све службе могу да буду ауторитативне само у том смислу што оне остварују тај ауторитет који извире из саме заједнице.

У том смислу и истина и учење не могу бити ауторитет сами по себи. За хришћане, истина као таква не носи ауторитет, и у стварности постоји само – и то је сасвим довољно – као Личност (уп. «Ја сам истина...», Јн 14, 16). Ово значи да истина постоји само дотле док учествује у личсној егзистенцији, тј. само у контексту заједнице засноване на причешћу /заједничарењу/, док је опет Дух Свети тај који нас води «у сваку истину», или боље у «сву истину» (Јн 16, 13). Учења се пројављују само у контексту заједнице («изволе се Духу Светоме и нама» - Да 15, 28), и она немају ауторитет у себи самима већ у односу на заједницу.

5. Ово нас води до нарочитих размишљања о ауторитету Библије. Може ли Библија имати икакав ауторитет за нехришћане? И шта то значи када кажемо да она има ауторитет за чланове Цркве?

Ауторитет Библије може бити замислив само «у Духу», тј., у контексту заједничарећег постојања у заједници. Без силаска Духа Светога на Педесетницу и заједнице која је створена, свако бележење дела и речи Господњих било би објективно могуће али не би имало егзистенцијални ауторитет. Као и Божански ауторитет у целини, тако је и ауторитет Библије релевантан само за Цркву. У свом оригиналном изгледу Библија суштински представља записана сведочанства сведока који то нису били сами по себи, у једном индивидуалистичком смислу, већ су били сведоци «у Духу», тј., у њиховом личносном, егзистенцијалном односу са

заједницом створеном од Духа Светога. Такође, њихов ауторитет није индивидуално посебан и објективирано наметнут заједници, већ је то био ауторитет који извире из стварности Христовог присуства и причешћа /заједничарења/ у тој заједници. У такој ситуацији није било могуће да настане проблем између «историјског Исуса и Христа вере». Овај проблем, као и целокупан проблем библијског ауторитета, дугује свој настанак концепту објективног ауторитета.

Дакле, ако Библија има икаквог ауторитета, кажимо то за наше време, онда је то у контексту «Духа», тј., као сведочење заједнице која окушава присуство - «Господство» - Христово на један егзистенцијални начин - као заједницу са Богом. Ово је такође била истина и онда када је сачињен канон /Светог Писма/ насупрот свим објективним спољашњим критеријумима који су учествовали у процесу његовог утврђивања. Библијски ауторитет је анамнетички ауторитет, и представља поновно оприсутњење и остварење Божијег учешћа у нашој егзистенцији, као што се то дешава у Евхаристији. Посматрано одељено од овога, ауторитет Библије је само споља наметнуто тврђење, које човекова слобода има свако право да одбаца у име слободе духа. Као што су нехришћани слободни да одбаце библијски ауторитет јер он није један објективни ауторитет који би могао бити универзално прихваћен, тако су и хришћани слободни да га одбаце ако он као такав представља један објективни ауторитет.

6. Све ово значи да врста ауторитета који смо овде описали претпоставља нарочито схватање слободе. У овом случају слобода није слобода од нечега, нити је она могућност избора између добра и зла. Божји ауторитет не почива у Његовом «добром» бићу нити у било ком објективном квалитету који Он поседује. Ми Га не одабиремо зато што је Он «добар», или из било ког таквог објективног разлога. У ствари, ми Га уопште и не бирамо, већ је Он нас одабрао у избору за заједницу. Ми можемо да одбацимо овај избор – ми то заиста можемо да учинимо. Када једном уђемо у заједницу са Богом, наша слобода престаје да буде слобода од нечега, јер у заједници не постоји спољни над-наметнути ауторитет. Ако има наређења и заповести у животу у Духу, оне нису ту да би биле поштоване као да поседују ауторитет у себи, већ да заједници дају израз, да обуку љубав у форму. У овој ситуацији, слобода представља могућност човека да расте у животу у Богу кроз личносни улазак у тај живот.

Без сумње, ова слобода «није од овога света». Она не нуди сигурност, коју би човек могао да испроба и која би му пружила олакшање. «Слобода деце Божије» је есхатолошка стварност, али и стварност која, ради Христа и Духа Светога, проваљује у историју и нуди укус есхатона, наше заједнице са Богом. То је тај укус који нам открива право значење ауторитета у Цркви Христовој.

III

У историји хришћанства проблем ауторитет се јавља као «западни проблем». Ово не може једноставно да буде објашњено фактом хипертрофије ауторитета на Западу већ пре свега чињеницом да је ауторитет, у том делу хришћанства, схватан

као објективни ауторитет. Засигурно да је и Исток врло често био искушаван «објективним ауторитетом». Криза је ипак била избегнута захваљујући чињеници да је целокупним тамошњим вишењем живота дуго доминирао појам заједнице. Антрополошки, човекова слобода је схватана у контексту обожења, тј., као учешће човека у Божијем животу на начин који је теологији учинио немогућим да објективизира Бога и Његов ауторитет (упореди: апофатичка теологија). Са друге стране, еклисиолошки, све структуре су биле одређене евхаристијским виђењем у коме су ауторитети (епископа или учења или чак Библије) били схватљиви не сами по себи већ у контексту заједнице. У свом животу Исток никада није остварио органи-зацију и делотворност коју је Запад показао. Теолошки покушаји претварања институција (тј. Сабора) у објективни критеријум као такав, појављују се само у савремено доба и то под утицајем Запада. Исток и Запад никада нису делили исто виђење ауторитета. Зато је свако разјашњавање ове теме од нарочите важности у екуменском дијалогу.

Преузето са православног сајта: www.lazarica.org.yu